

SINÄ OLET NUORI

Liisa Hännikäinen

Liisa Hännikäinen

Sinä olet nuori

SAGA Egmont

Sinä olet nuori

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1972, 2021 Liisa Hännikäinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726581768

1st ebook edition

Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

Maire seisoj vielä pysäkillä. Otto hiljensi kävelyksi, kioskin kello oli edellä. Hän odotti kunnes autojono katkesi ja harppoi kadun yli.

- Luulin jo että jäätiin, Otto niisti nenäänsä. Hiusraja lakin alla tuntui kostealta. Mairella oli miesten rukkaseta, se seisoj jalat levällään ja katseli kuormaautoja, jotka ajoivat ohitse. Ne olivat tietyömaalta, lavanreunassa keltaiset neliöt.

- On tässä vielä aikaa.

- Mentäskös Keitaaseen, tuli niin hiki? Luulin että se piankin tulee vaan näkkyyhän aikaa olevan, Otto katsoi mainoskelloa kivitalon seinässä.

- Leevi on kuskina, voi tulla piankin.

Otto kaivoi tupakat puseron taskusta. Kädet hieman vapisivat, hän oli juossut yli torin. - Mitenkäs teillä mennee?

- Lähin lääkettä muorille hakkeen, se taas niitä jalkojaan.

- Taitaa olla aika sairas, akat oli vaan nähny sen kaupalla.

- Ei se ole tehny ny lämmityshommaakaan, Maire kipristeli varpaitaan, kengät olivat kastuneet. Teki mieli tupakkaa, tuokaan ei tarjonnut.

- Mitenkäs se teijän talo näin pakkasella, taitaa olla aika kylmä?

- Hatara se on. Puhuin muorille, että muutetaan Mikon luo, mutta se sannoo, että tahtoo kuolla oman katon alla.

- Ei ole taittu lattiaakaan nostaa, Otto katseli naista, joka lykkäsi lastenvaunuja. Se piti toisella kädellä pientä tyttö kauluksesta. Eräs kuormuri pysähtyi. Nainen juoksi yli tien, veti perässään lasta, jonka jalat tuskin koskettivat maata. Se pysähtyi toisella puolella, yritti nostaa tytön vaunujen päälle. Lapsi potki.

- Milläs niitä laittelee, Maire löi käsiään yhteen. - Salo-Kankareelta ostettiin puita kymmenen mottia, missä lienevät märänneet. Kotin poika niitä pilkkoo, valitti ettei saa pieniksi. Vaan tais olla laiskuus.

- Ei Voitto itteään työllä käy tappamaan. Viime suvena kattelini, kun se Vikin kanssa kaivo ojaa takamaalla. Olin lähellä mettänraivuulla. Poika pisti vaan tupakiksi. Vikki kaivo koko ajan, sirpale on päässä. Terve, laiska poika. Perkele, minen sitä kahtos, Otto veti taskustaan kolikoita, laski niistä kyytimäärän.

Taivaanranta oli punertava. Tehtaan savut nousivat suoraan ylös. Lähtisiköhän mopo käyntiin, sille ei tekisi remontti pahaa. Vaan iltaisin tuli väsymys, Otto ei jaksanut muuta kuin syödä. Hän rykäisi, kurkunpäässä tuntui olevan pala. Mutkassa tuli vihreä onnikka, se meni naapuripitäjään. Joku mies juoksi viinakaupalta, huitoi kädellään. Kuski jäi odottamaan sitä. Auton pakoputkesta tuli mustaa haisevaa savua. Se jäi leijailemaan pysäkin luo.

- Vieläkös sinä työmaalla olet, Otto kysyi.

- Hiekkaa ovat ny ajaneet, pojat on kaatanu mettää. Risuja kasaillaan, ja lumitöitä on riittäny. Vähän turhaa hommaa, kyllä kevät ne sulattaa. Vaan ny on niin pirun kylmää, että monena päivänä on ollu nuotio.

- Meinaakos ne ens syksyyn saaha sen valmiiksi?

- Mestari sano eilen, että jos ei rahhaa tule, jää hommat siihen.

- Kunnan äijät, perkele, ne ei käsitä, mitä toi tie merkittee, Otto pudotti tupakan lumeen. - Viime syksynä Kilpeläinen sano, kun valitin tiestä, että kyllä kesä kuivaa. Nauro saatana vielä. Sanon sille, että tuu ite kahtoon, niin näet. Vaan ethän viitti tulla, kun pittää perseen alla aina auto olla. Ei sanonu mittään. Kyllä niin monena keväänä on saatu raahata pyörän sarvessa maitotonkkia.

Ei niitä akat mihkään olis saanu. Herrat vaan sannoo, että mitäs siellä asutte. Kuka kotoaan jättäs, muuta kun pakon eestä. Ei Kilpeläinenkään vaan mikäs sillä, elää hyvin, kun on kunnanvirka. Raha juoksee vaikkei mittään tehe, salkku polvella istuu onnikassa tärkeän näkösenä, Otto sylkäisi.

- Kai valtio rahhaa antas, mutta kunnanhallitus, se ei markan markkaakaan, Maire veti kauluksen pystyyn.

Rahat helisivät rukkasen sisällä.

- Kuorma-autollakos sinä kulet?

- Ennen seitemmää on lähtö Laverin pihasta, samalla mennee Holapan akka ja Uitin Anna hiekkamontuille.

- Onkos nekin siellä?

- Ottavat kuormia ylös, saavat olla lämpimässä kopissa. Länttä-Ville kantaa puut. Se on lapiomiehenä.

- Vai on sekin laiska sinne ittersä tukkinu, Otto heilautti repun toiselle olkapäälleen. Siellä oli sinispriipullo, saha ei aina aamuisin lähtenyt käymään. - Mitäs se Holapan akka, eikös sen ukolla ole hyvä työmaa.

- Paraakeille olis menny, muttei sitä otettu. Anna lähtee ens viikolla, saa siellä paremman palkan. Se laittaa ruokaa herroille, lämmittää saunan ja siivoaa.

- Suuton ja sanaton ihminen se onkin, Otto kurkotti kaulaansa. Onnikka tuli, imaisi pysäkin tyhjäksi. He jäivät taas kahdestaan. - Tossa suvella tuli Holapan akka meille, selkää särki ja olin justiin oikassu. Hilma tiskas. Kyllä ny maajussien kelpaa, kun huilata saavat, se sano. Siitä paikasta menin pihalle. Hilma vähän rotkotti, että mitäs sillai, mutta perkele minen sellasta rutinaa kuuntele.

Omahan oli penkkini, istun tai makasin.

Punainen kuorma-auto tuli viinakaupalta, alkoi peruuttaa. Kuski raotti ovea.

- Tuu kyytiin, pääset kotios saakka, mies huusi Mairelle. - On tässä tilaa toisellekin.

- Se on Sänkiaho työmaalta, Maire lähti, vilkaisi olkansa yli Ottoa. - Tuu ny kun käsketään.

Maire sovitti jalkansa pyörän navalle, veti käsillään. Otto seurasi, kiskaisi oven kiinni. Se oli tiukka, hän työnsi auki ja iski uudelleen. Ikkunasta oli hyvä näköala, tie levisi aivan jalkojen edessä. Sänkiaho vihelteli.

- Siellä on nyt pakkanen, se sanoi Otolle.

- Aamulla kun lähin oli järvenpuoleisessa mittarissa parikytä astetta. Vaan rannassa oli märkää, pojat vissiin vahvisti tukkitietä, Otto tarjosi Sänkiaholle tulta. - Mites sitä aamulla saa tään käyntiin, meinaan kun on tämmöset ilmat.

- Akun vien sisälle yöksi, ennen kuutta alan jytkyttää. Puolessa tunnissa se kerkii sulamaan, muovi on vaan niin kylmää perseen alla aamusin, ettei istua siijä.

- Munat jäätyy, mennee puhti pois, naurahti Otto, vilkaisi Mairea. Tämä poltteli savuketta rauhallisena. - Vai mitä Maire?

- En tiijä, tyttö pölläytti savupilven.

- Miehillä on miesten puhheet, taitaa olla niihin tottunu.

- Niitä kuuntelekkaan, Maire karisti tuhkaa, hän oli vetänyt hupun alas. Pitkä musta tukka kiils i auringossa.

- Sitä on pitkät päivät työmaalla, Otto kumartui eteenpäin, radio huusi täydellä teholla, Sänkiaho pienensi, katsoi Mairea.

- Kuuvelta alotetaan ja kymmeneen veivataan, menee joskus myöhempäänkin. Viime viikollakin joka ilta kahteentoista, Sänkiaho naputti sormillaan rattiin. Joku nainen lauloi käheällä äänellä, kuski väänsi hieman kovemmalle. Sillä oli vain puolet pikkusormea jäljellä. Seuraavakin näytti oudolta, oli vääntynyt vinoon.

- No minä oon kattonu, että myöhään ajetaan. Yhtäpäästä autot ohi viheltää.

- Urakkahommaa. Aluksi veti silmät sumuun, yölläkin joskus täristi, mutta siihen tottuu, Sänkiaho nosti kättään ohiajavalle kuormurille, sekin työmaalta. Aurinko kiilloitti peiliään talojen ikkunoissa, varjoissa sinisen kylmää.

- Syksyllähän sen pitäis olla valmis?

- Taitaa mennä seuraavaan.

- Kunnanherrat on sellasia nuukalaisia, Otto tumppasi savukkeensa.

- Kova satsihan se on, Sänkiaho nojasi kyynärpäällään ikkunaan, alaosa lasista oli huurteessa.

- Vaan syrjäpaikkaistenkin etua sais vähän aatella.

- No kun tie tulee, alkaa nousta kesämökkejä, Sänkiaho hieroi sormillaan niskaansa. Sen särkee paikkoja, veto tekee lihakset aroiksi, Otto ajatteli. Ei se tässäkään leipä helpolla lähde.

- Vaan kyllä minä syksyllä ajattelin, että millä helvetillä sieltäkin ihmisten ilmoille on tultu. Aivan oli upota auton kanssa, Sänkiaho sanoi.

- Ja survotte tien ihan menemättömäksi.

- Urakat on urakoita, ei se tiestä parane, Sänkiaho katsoi Maireen. - Sä et ollukaan tänään hommissa?

- Otin vähän rokulia, piti hakkee muorille lääkettä.

- Sitä on täälläkin, Sänkiaho potkaisi jalallaan tummaa muovikassia.

- Taitaa ottaa pojat tottuneesti, Otto virnisti. Hän oli kuullut kylällä puhetta, valot paloivat myöhään, iltaisin ajeltiin. Mutta mitäs se muille kuului, ei niistä ainakaan vielä ollut häiriöksi.

- Ei isommasti, mutta joskus lämmikkeeksi.

Viikonloppuisin ison ajon päälle tuntuu mukavalta, mutta ei sitä tavaksi viiti ottaa. Nappaa sitten reilummin, kun urakka on ohi.

- Niin aina, Otto sanoi.

- Käviskös, Sänkiaho nosti kassia.

- Tiijä, mopokin tuolla rannassa, Otto katseli tienviittoja, joitten varjot vilisivät lumipenkalla. - Vaan miten tää Maire sitten?

- Muori haistaa kotona, se on pirun äree näistä.

- Tässä olis ny avattu pullo, muut on korkkaamattomia, Sänkiaho katsoi Ottoon. - Jos tää Maire nyt väliin jättää, niin heitä pois.

- Jos ny ihan vähän ei palella sitten jäällä, Otto ojensi kättään. Juoma levisi kurkussa lämmöksi. Otto maistoi toisen kerran. - Ota ny Maire.

- Kiitos vaan, antaa olla.

- Ei väkisin, Sänkiaho pani pullon kassiin.

- Väsyttämällä on parempi, Otto iski silmää. Auto jarrutti, kääntyi alamäkeen. Järvenselkä näkyi suoran päässä. Oton mopo oli lumipenkassa. - Hei, toppaas tähän, otan ton pelin.

- Heitetään lavalle, ehdotti Sänkiaho, aikoi nousta auttamaan.

- Ei se kestä rynkytystä, hajoo koko paska. Kiitos ny sulle, ajelkaa te vaan kahestaan, Otto hyppäsi alas.

Lunta oli reilunlaisesti, saappaittenvarret yltivät juuri. Auto jurahti liikkeelle, lumi pöllysi lavan takana. Hän odotti kunnes se laskeutui, alkoi sitten vetää pyörää hangesta. Lumi oli kuin jauhoa. Hän lakaisi rukkasella satulan puhtaaksi, antoi ryypyt ja polkaisi. Pyörä ei äännähtänytkään. Otto antoi uudet ryypyt, käänsi vaihteen päälle, alkoi sitten juoksuttaa alamäkeen ja istui vauhdissa. Pyörä yskäisi. Otto polki ja lähellä notkoa pyörä köhähti uudelleen. Hän juoksutti ylämäkeen vaihde päällä. Auton ääni kuului jäältä, Otto lykkäsi sivuun. Tervalahden farmari pysähtyi. Tommi oli yksin.

- Eikö sytytä?

- Sinäkin olet kotios tullu, Otto huohotti. Pyörä lähtisi varmaan seuraavassa alamäessä, kunhan ei jäähtyisi.

- Kurssi loppu, pitäis tästä mennä vielä kauppalaan.
- Mee sinä vaan, kyllä minä tämän hoijan, lupas jo äsken, Otto alkoi lykätä mopoa mäelle. Hän väänsi pykälän päälle, hyppäsi satulalle. Puolivälissä mopo lupasi uudelleen, Otto antoi mennä vauhdilla jäälle. Pyörä veti heikosti. Rannassa hieman livetti, jäätiellä kulki suoraan. Hän lisäsi kaasua. Pakkanen pyyhki ilkeästi poskia, polvia paleli. Otto ajoi pää hartioitten välissä, metsävälillä tuntui hieman paremmalta, mutta peltoaukeamalla alkoi taas poltella. Linkin tienhaarassa oli syvät kuormurin jäljet. Mairella oli varmaan pelit käynnissä kuskin kanssa. Äitinsä ei tykännyt. Kylällä sanoivat, että leski olisi pannut likan Karttulan lemmiä hoitamaan, vaan Maire oli mennyt tietyömaalle.

Otto pysäytti kaupan kohdalla.

- Onkos posti viety?
- Poika otti koulusta tultuaan, kauppias kumartui tiskin yli. Joku nahkatakkinen seisoj käsi taskussa, tarkasteli makkaroit lasin takana.
- Onko maitoa?
- Pojat vei viimeiset pussit, kauppias sanoi jotenkin hätäisesti.
- No ei munakasta sitten tule vaan voihan sitä ottaa piimää, pannaan pari purkkia.
- Ehti loppua, kun oli tämä maanantaipäivä.
- Sitten pari purkkia eijoota.
- Kuinka, kauppias niska alkoi punottaa. Joku tyrskähti ovensuussa. Otto vilkaisi, siellä seisoj Reunan Kalle ja pari koulukasta.
- Ja sitten ei muuta, kiitoos, nahkatakkinen veti kymppin esille, pisti vaihtorahat puseron taskuun.
- Mikäs mies se oli, Otto katsoi ikkunasta.
Nahkatakkinen kiipesi pakettivolsuun.

- Työmaan miehiä, kauppias huokasi. - Ihan mahoton suustaan. Se kuskaa herroja, joutaa sitten suuta soittaa. Eihän täällä pysty palveleen. Joka päivä tilaan tavaraa. Niitä pöllähtää kauppa täyteen, kaikki menee. Etukäteen ei yhtään osaa sanoa, mitä ne ottaa. Väliin makaa piimäpurkit päiväkausia.

- Semmostahan se tahtoo olla, Otto kääntyi. - Jokos sinä pian tulet?

- Oota vähän, Kalle availi repun nauhoja, - otan vaan tavarat, ei ole kotona mittään.

Otto asetti muovisen suojuksen kasvoilleen, antoi mopon lykätä sinistä kaasua. Hän käänsi valmiiksi menosuuntaan. Kallen pyöräntarakalla oli moottorisaha, terä sojotti suoraan taaksepäin. Penskat olivat liimanneet kurakaareen lapun, jossa luki: Tässä vanha viilettää. Ohjaustangossa oli vaijerit löysillä, mitenkähän nuokaan päälle menivät.

Kalle polkaisi pyörän käyntiin. He ajoivat peräkkäin. Kallen mopo piti pahaa ääntä, ketjut kitisivät. Mies istui satulassa pitkänä ja laihana. Karvalakin läpät heiluivat ilmavirrassa, puseron kaulukset oli nostettu pystyyn. Sillä ei ollut kasvosuojusta. Tie oli kuoppaista, kuormurit hioneet lumen liukkaaksi. Otto hieroi polviaan toisella kädellä, oli ajaa ojaan. Ohjaustanko oli kolarin jälkeen jäänyt vähän vinoon. Outo olisi päästänyt pyörällä heti tieltä, mutta hän osasi temput. Piti ajaa sopivassa kulmassa, käsitellä mutkassa kuin vikuria hevosta. Kalle hiljensi edellä, Otto hurautti rinnalle. Suoralla oli hyvä ajaa, näki kaukaa, jos hiekka-autoja tuli.

- Uus työnjohtajakin saapu, Kalle sanoi.

- Millanen oli?

- Hiljaselta vaikutti. Asialliselta sanosin ens näkemältä. Se assuu Karttulan yläkerrassa. Ohan siellä tillaa, kun eivät ottaneet työmiehiäkään.

- Vaan jos olis tullu naisia, olis isäntä ottanu, Otto nauroi ja pakkanen viilsi hänen hampaitaan. - Hei, auto tulee.

Kuormuri syöksyi vastaan, ajoi hiljentämättä ohitse. Ilmavirta pyyhkäisi kuin veitsi.

- Voi piru, Kalle käänsi päätään. - Läheltä meni.

- Iltaisin ei paljon uskalla tielle mennä, ajavat kun hullut. Otto ajoi taas rinnalle. - Olen sanonu kakaroillekin, että menevät vaikka ojaan. Ei nuo pojat kato, kun ne päästää.

Ylämäessä he siirtyivät ajamaan peräkkäin, käänsivät metsätielle. Se ei ollut aurattu, oli vain hevosen kulkema ura. Kallen saha hyppi hurjasti tarakalla, Otto hiljensi, ties vaikka silmille olisi lentänyt. Ladon luona Kalle heilautti kättään, ajoi kapeaa polkua mökilleen. Otto jatkoi metsän läpi, missä varjot pitenivät. Notkossa oli kylmää huurua, joka pisti henkeen. Tullessaan metsästä peltoaukeamalle, oli aurinko jo hävinnyt puittenlatvojen taakse. Otto lisäsi kaasua, ajoi Haikosen ohi ja painoi täysillä ylämäkeen. Karjakeittiön ovi oli auki, höyry tunki pakkaseen. Otto jätti pyörän sähkötolpan luo, nousi kankeana satulasta.

Karjakeittiössä oli hiljaista.

- Hilma, Otto huusi ovelta. - Onko täällä kettään?

- Täällä, vaimon ääni kuului navetanvinniltä. - Lamppu palo, täällä ei nähe mittään taas.

- Puttoot alas heinäluukusta, Otto meni navetan puolelle. Välähti, ylhäältä näkyi taas valoa. Lehmät alkoivat kalistella ketjujaan. Hilma tuli tikkaita alas. Se oli vetänyt vihreän huivin tiukasti silmilleen, mutta niskassa näkyi ruskeita hiuksia.

- Millään ei meinannu nähä, mutta lampun sain paikolleen.

- Ekkä katkassu virtaa, kuka täällä olis auttannu, kuri olisit iskun saanu, Otto kääntyi. - Karjakeittiönkin ovi oli auki.

- Se on sitten huolimaton, minä sanon Kaijalle, että ovi kiinni, mutta eihän se muista. Niillä on joku laskennon kokeet huomenna, niitä se pelkää. Hilma otti jauhoja säkistä, kaatoi lämmintä vettä ämpäriin. Hän sekoitti puukepillä. Lehmät alkoivat huutaa. Sarvipää huutoi kaula ojossa. Nupo puhisi sen selän takana, yritti kurkistella mahan alta, mutta pökkäsi lopulta. Sarvipää suhahti, keikautti päätään. Toinen meni ketjut kalisten kauemmaksi.

- Kato ny vähän niitä, Hilma kiljaisi. - Se on aina Nupun niskassa, kato, kato, kun ei ohi pääse.

Hilma heilautti suttuämpärit yhtäaikaan lehmien eteen. Otto jäi vahtimaan. Sarvipää joi nopeasti, ei turpaansakaan ehtinyt nuolla, kun alkoi toiselta ämpäriä ronkkua. Otto tönäisi sitä, mutta eläin puhahti ja yritti taas. Otto täräytti turpaan, lehmä keikutti sarviaan, alkoi sitten nuolla omaa ämpäriään. Sanka kolisi. Ruokintapöydällä oli hämärää, lamppu katossa likaantunut, olisi pitänyt vaihtaa vähän isompi. Ikkunat olivat niin pienet ettei paljon ulos nähnyt. Heinänroskat ja pöly siivilöivät lopun valon.

- Siellä on ruoka hellillä, käskin likan laittaa pöyvän kuntoon, Hilma kiskaisi ämpärit lehmien edestä.

- Mites vasikka, Otto meni karsinalle. - Näkyy olevan häntä kokassa.

- Yhtään ei ole tullu, annon sille ompelukoneöljyä, mutta en saanu kunnolla. Meni käsistä, on niin voimakas. Tuolla olis vielä, mutta mee ny ensin syömään, Hilma palasi karjakeittiöön.

Vasikka alkoi imeä Oton sormia, yritti tarttua takinhihaan.

- Sillä on tietenkin tulppa suolessa, pittää ottaa saippuatanko, Otto sanoi. - Missä se öljy on? Annetaan heti.

Vasikka ei päästänyt kiinni, mutta Otto nykäisi sen käsiensä väliin. Takapuoli työnnettiin tukevasti nurkkaan. Hän väänsi eläimen pään ylös, työnsi pullon hampaatten väliin ja kaatoi varovasti. Elukan suupieli venyi, se yritti lyödä polvilleen, mutta nieli kuitenkin. Vatsassa kurahteli. Otto ei päästänyt irti ennen kuin kaikki oli juotu. Hän hieroi vasikan kylkiä, koitti korvia. Ne olivat kärjistään kylmät.

- Koko päivän se on purru hammasta, Hilma laittoi siivilään vanun. Kattilassa oli lämmintä vettä, hän laski siihen rievun ja alkoi pestä lehmän utareita.

Sarvipää heitteli edessään olevia heiniä. Otto kokoili takaisin ruokintapöydälle.

- Kaupalla oli tiemiehiä, Otto lykkäsi nupopään heinät kauemmaksi, ettei toinen ylettyisi.

- Joku mies kävi päivällä kortteeria kyselemässä, käskin tulla uudelleen. Ne oli käynny naapurissakin.

- Missä meillä tiloja on? Piharakennuskin ollu kylmillään vaikka kuinka kauvan. Mitä lämmitystä se kestää.

- Tulisvat ruokamiehiksi. Niitä olis kolme, yks pillarikuski ja toiset jottain porareita. En minä niitä sen paremmin, Hilma istui jakkaralle, asetti ämpärin polviensa väliin. Ensimmäiset maitosuihkut, kädet hakeutuivat tasaiseen rytmiin.

- Siivota siellä pitäs, millä aikaa sinä ehtisit.

- Olishan se lisätuloa, Hilma painoi pään lehmän kylkeen. Maidon pinnalla oli vaahtoa, ämpärin pohjaa ei enää näkynyt.

- Taitaa olla enempi vaan vastusta. Mites ne Haikosilla?

- Vanha muori pani vastaan, kyllä minä sen hyvin käsitän. Inkerillä käjet täynnä työtä eikä siellä ole tillaakaan.

- Puhuvatko mittään maksuista?

- Hyvin ne on Laverilla maksaneet, Hilma siirsi jalkaansa, se puutui.

Lehmä kurkotti kaulaa, kahmusi loppuja heiniä. - No paikallas, se on niin hätänen, ihanku ruoka maailmasta loppus.

- Mitä lie miehiä ovat, Otto työnteli jalallaan heiniä lehmän eteen. Se pöyhi niitä, maistoi, mutta ei syönyt.

- Ammattimiehiä ne on, ei mittään hanttapuleja, Hilma työnsi kyynärpäällään lehmää kauemmaksi. - No mikä on, ihan päälle tallaa.

- Mistä ne vieraat miehet niin tietää, Otto meni navetasta. Piharakennuksen ovi ei ollut lukossa, siellä oli käyty. Ilma oli kuitenkin ummehtunutta. Otto sytytti valot. Kesällä makuutettiin vieraita kamarissa, ikkunassa oli verhotkin. Otto istui hetekalle, se painui alas ja vihgahti, kun hän rynkytti. Hilma oli kesällä uhannut soutaa sängyn järvelle, paiskata veteen. Siinä ei voinut nukkua ilman vaneria, kääntymistäkin sai varoa. Otto nousi ja meni ikkunaan. Tuplat olivat vintillä, hän muisti ne nähneensä, mutta ei ollut varma. Voisi tulla vielä kovia pakkasiakin.

- Ei tässä kyllä tarkene, Hilma tuli, koitteli ikkunoita, joista veti. - Kamarissa kyllä menis ja jos toisivat lämmittäjän. Hella ei kauvan lämpöä pijä vaan siinähan saisivat kahvia keitellä. Olisi omaa vapauttakin, ettei aina talonväen jaloissa.

- Kulkumiehiä, niillä on omat kurinsa. Kuka lienee tännekin neuvonu?

- Kai ne kaupalla oli kuullu, Hilma korjasi huivia, joka oli valahtanut alas. Hän työnsi hiukset tiukasti alle, kiristi

solmun.

- Eikä tänne pääse autollakaan, Otto lykkäsi tumpin hellanpesään, koitti kädellään peltejä. Ne liikkuiivat hyvin.

- Terveet miehet, tottapa ne kävelevät. Niin on muittenkin pitäny.

Otto sammutti valot. Ikkunasta kajasti pihalamppu.

Tiemies tuli aamulla, se käveli rivakasti pihalle, puhdisti jalkansa rappuhakoihin.

- Huomenta, mies jäi ovelle, otti lakin päästään. - Minä olen tietyömaalta. Isäntä ei ollut eilen kotona. Pitäs saada kolmelle pojalle asunto, neuvoivat kaupalla tänne.

- Istukaa ny kiireemmäs aikaa, minäkin lähen tästä kohta. Maistuskos kahvi, Otto nousi ylös, meni kaapille.

- Kiitos, mies istui pöytään.

- Ei meillä ole muuta kuin piharakennus. Siinä on joskus asuttu ja mitä ny kesäsin. Kylmä se on, rapistunu kovasti. Ei sitä monneen vuoteen ole lämmitettykään, keittiössäkin vaan yhet ikkunat.

- Jos katsottas vähän, tiemies sanoi. - Poikia on jo paljon Laverilla, tulee uusiakin.

- Ettekös te tätä ittellenne?

- Simolasta vapautuu pian muonamiehen rakennus, päästään sinne, mutta pojille pitäs saada kämppä. Ne on kevääseen asti. Herrat vaan muuttaa Simolaan, tiemies nousi. - Minä olen muuten Saukko, taidettiin nähdä eilen kaupalla.

- Niin minä olin kattovinani.

- Isäntä olis sitten suostuvainen, tiemies löi lakin päähänsä, meni edellä ulos.

- No, jos vaan asunto välttää. Meillä se ruokapuoli, vaimo puhu jottain, että semmosta oli kyselty. Ei meillä mittään erikoista, ihan tavallista vaan, ei niitä herkkuja mettätyömiehen palkoilla ostella.

- Kyllä siitä sovitaan, Saukko sanoi. Otto meni edellä piharakennukseen, sytytti valot. Tiemies seisoj vähän aikaa keittiössä pää kallellaan, käväisi kamarissa, sanoi sitten, että lähettää miehet näyttäytymään. Niitten kanssa saisi sopia rahapuolesta. Laverilla ottivat kaksikymppiä päivää kohden, siihen sisältyi sitten kaikki.

Otto alkoi heti laskea päässään, miten paljon Laveri sai tiemiehiltä. Jos viisikin ukkoa asui samassa huoneessa, oli se pitkä penni kuukaudessa. Hän räknäili ilkeäisikö pyytää samaa. Ruoka maksoi paljon ja jos toisivat lämmittäjän, se veisi sähköä. Ei juuri päiväpalkoille päässyt ellei ottanut raakasti, mutta ei kai niilläkään isot palkat. Otto ei oikein tiennyt, täytyi kysellä joltakin. Vaan alemman hinnan hän ottaisi kuin Laveri, ainakin Hilma yhtä hyvää ruokaa laittoi kuin sen akka.

Otto lähti ajelemaan työmaalleen heti, kun alkoi hieman valjeta. Hän oli myöhässä. Pimeässä ei kuitenkaan voinut mitään tehdä. Toheloi vain ja satutti itsensä. Hän mietti ajaisiko Karttulan kautta, mutta päätti mennä sitten suoraan. Jos työnjohtajalla oli asiaa, sopi sen tulla palstallekin. Toivottavasti se ei ollut yhtä nättinokkainen kuin edellinen; naama aina vinkurassa kun joutui maksumääräystä kirjoittamaan. Aivan kuin raha olisi ollut siltä itseltä pois. Ja tunnit oli laskettava tarkoin, muuten se vähensi niitä. Hänellä oli tapana merkata ne joka päivä ylös, niin teki Kallekin. Otto ei ollut niitä miehiä, jotka ihmettelivät sitten palkan pienuutta, kun työtunneista puuttui. Edellinen oli joka suhteessa nulju mies, tärkeä ja mahtipontinen. Jos autoonsa otti, oli sen näköinen että suuren armon teki. Se yritti kyllä kovasti jutella ja kysellä, mutta sanojen välistä kuului toisia ajatuksia. Moni siihen oli luottonsa lopettanut. Sanoivat sen tehneen vääriä metsäkauppojakin. Niistä Otto ei tiennyt, kun kukaan ei uskaltanut ääneen sanoa. Mökillä hän joskus puhui, Kalle ei lavertanut kylillä, tiesi enemmän kun oli maailmaa nähnyt.

Kuormureita sujahteli taajaan ohitse. Valot paistoivat silmiin, eivät vaihtaneet lyhyille vaikka näkivät. Kurkussa oli yhä kumma pala, kipeä ja leuka tuntui aralta. Monena aamuna hän oli sen huomannut. Kädetkin olivat väliin

sellaiset ettei sormia suoraksi saanut. Selkää särki iltaisin, pää humisi kuin kohmelossa. Kai saha lykkäsi häkää.

Kallen mopo nojasi ketjut lenkollaan mottipinoon. Otto laittoi viereen, hieroi leukaansa, irrotti sitten sahan telineeltä. Sormet olivat tunnottomat. Hän laski sahan maahan, tuki pyörän jalustalle ja alkoi kävellä työmaalleen. Tienvieressä oli jäniksen jälkiä; kaksi rinnakkain ja kaksi peräkkäin. Niitä näki usein. Lähellä oli haapoja, joitten kuorta ne kävivät nakertamassa. Tieltä kuului auton ääntä, mutta sitten Kallen saha käynnistyi kauempana metsässä, eikä kuullut enää mitään. Täytyi laittaa taas tärinäpumpulia korviinsa, se auttoi vähän ja tuli halvemmaksi kuin korvasuojukset. Kalle oli sellaiset ostanut, sanoi ettei halunnut kuulovikoja. Vaan sillä ei ollutkaan perhettä rahaa kuluttamassa. Kallen saha protkotti, Otto vilkaisi taakseen. Pitkä, laiha mies harppoi hänen jäljessään. Työnjohtaja.

- Huomenta, mies sanoi Otolle. Sillä oli suuri karvalakki. - Minä olen Kivisen Leo, me ei ole vielä tavattukaan.

- Martikainen, Otto sanoi, tökkäsi kättä, kun sitä tarjottiin.

- Reuna puhuikin teistä.

- Juu tuli tiemihiä, sano, meni tää lähtö vähän myöhäseksi.

- No, pimeäähän tämä vielä on ollut.

- Ei oikein voi sillon tehdä. Tästä samasta paikastako minä ny sitten?

- Ihan samalla lailla, katsotaan sitten kun loppuu.

- Joo, Otto vaihtoi kättä, saha pakotti sormia.

- Se olisi sitten ensi kuussa kaikille yhtiön miehille lääkärintarkastus, tuli sellaiset määräykset.

- Kauppalaanko sitä pitäs?
 - Se on ilmainen.
 - Voihan siellä kävästä.
 - Tutkitaan kuulo ja tarkastetaan sydän. Monella on nykyään tärinäsaairautta, silloin kädet tulevat valkoisiksi, kurkku kipeytyy. Nämä työterveysasiat eivät ole kehittyneet rinnan muun kanssa, koneet on parannettu, mutta tässä on iso aukko.
 - Niin aina, sanoi Otto. - Onhan se niin, mutta ne välineet on niin kalliita ettei ole varaa ostella.
 - Sairaus tulee vielä kalliimmaksi, työnjohtaja pysähtyi.
 - Taidan käväistä Reunan luona.
- Mokomakin saarnaaja Otto ajatteli ja vetäisi sahan käyntiin. Se lähti nikottelematta. Joskus tuntui saha aivan inhimilliseltä, kun sen kanssa kaikki päivät puuhasi. Usein hän jätti sen palstalle yöksi, sillä lämpöerojen vuoksi saha ei aina lähtenyt käyntiin. Iltaisin oli kuitenkin kumma tunne. Jospa sen joku vie. Tämäkin palsta oli lähellä tietä.
- Iltapäivällä Otto ajeli kaupalle. Sänkiahon kuormuri jyttytti nurkalla. Kauppias antoi pensaa Otolle, muistutti velasta. Se oli kuullut tiemiehistä.
- Kaksikymppiä se niiltä nyppää, Sänkiaho sanoi Otolle. - Laverin äijä on vielä niin saatanan nuuka, ei antas valojakaan polttaa.
 - Aattelin omiaan puhuvan.
 - Totta se on, ei Saukko valehtelee. Omia eväitäkin kuuluu niillä olevan, mutta tulee silti kalliiksi.
 - Millasiahan nuo ovat?
 - Raimo on ainakin rauhallinen, se pillarikuski. Enkä minä siitä Penastakaan mitään pahaa osaa sanoa, Viitasta minä en tunne.
 - Pitäs olla kai sauna, Otto istui mopon satulalle.

- Kyllä ne autolla paraakille pääsevät, mitä joskus lämmität. Kyllä ne itekin, se työ on sellasta ettei muuten jaksa.

Sämkiahö hyppäsi ohjaamoon. Sillä oli tyhjä lava.

Otto ajeli työmaalle, kohta tulisi hämärä. Olisi pitänyt kysyä, olivatko viinamäen miehiä, muttei oikein ilennyt. Turhaa urkkimista. Ei muuten, mutta Hilman takia eikä hankään viitsinyt juopuneitten hoilausta kuunnella, kun ei liiemmältä ryyppäillyt.

Laverin kohdalla mopo alkoi piiputtaa. Pyörä nyki hetken aikaa ja sammui lopulta. Otto alkoi kopeloida jäykistyneillä sormillaan suojakantta irti. Johan nyt myrkyn lykkäsi. Meisseli oli jäänyt kotiin, ei niin minkäänlaista työvälinettä. Tauno oli taas ne ottanut. Hän jätti kannen, yritti polkea käyntiin. Laverin pihalla oli hiljaista, sinnekään ei oikein. Poika oli aina ivallinen eikä se Laverista parantunut. Hän kuulosteli, siellä tuli hiekkauto. Hän menisi kotiin, piru tässä pyörää lykkimään. Otto heilutti käsiään.

- Pyörä toppas, hän selitti. Kuski nosti mopon lavalle. Se oli riski mies, päättään pitempi Ottoa. Tuntui että se hänetkin heittää pyörän mukana vaikka hän oli sitä auttavinaan. Kojelaudassa oli alastoman tytön kuva, ei rihmaakaan ollut yllä, tupsukin näkyi.

- Se on kylmää kyytiä pakkasella, kuski sanoi, tarjosi tupakat. Sitten se alkoi puhua Länttä-Villestä, kysyi tunsiko Otto. Kuski sanoi sitä viekkaaksi ja laiskaksi. Höpisi omiaan, liekö ihan viisaskaan. Söi joka päivä kananmunia suuret määrät, löi aina kuoren rikki päättään vasten ja nakkeli jätteet nurkkaan. Ei sille akat uskaltaneet sanoa mitään. Ne eivät olisi jääneet kahdestaan millään ukon kanssa kopille. Kun toinen meni ulos, oli toinenkin kohta pyrkimässä.

- Helpolla se pääsee, puut kantaa ja lämmittää, kuski sanoi, käänsi radion isommalle. - Sitten istuu akkojen kiusana.

- Minä jään tässä, Otto sanoi, kuski auttoi taas nostamisessa.

Pyörä oli raskas lykätä, sillä lumi oli pehmeää. Pakkanen oli laskenut. Metsävälillä Otto huokasi. Kuinkahan tästä oikein keväällä taas päästäisiin. Notkossa oli aina silloin vettä. Hevonenkin kahlas i mahaansa myöten, piti jättää mopo toiselle puolelle. Eikä maantie ollut paljon parempaa. Se routi, savikuplat nousivat keskelle ja reunat vajosivat ojaan. Kynnöspeltokin oli usein parempaa.

Hilma oli laittanut tuplat piharakennuksen ikkunoihin. Huoneessa oli häkää. Jos kaksi ja puolisataa kuussa saisi, voisi lyhentää kaupankin laskua. Pitäisi jotain säästöön, kun pankin velka oli taas keväämmällä. Otto nojasi seinään, työnsi oven auki.

- Laverin emäntä sano, että kakstoista ja puoli, Hilma sanoi karjakeittiössä, lämmitti vettä. - Omiaan se mies puhu.

- Valehteli, meinaan Laverin emäntä. Puhun Sänkiahon kanssa kaupalla. Sano ettei miehet oikein tykkää, nuukia ovat valojenkin kanssa.

- Kyllä osas, ihan päin naamaa. Kyllä pittää olla ihmisen katteellinen, ei antas meille niitä markkoja. Kyllä minä sille vielä sanon, Hilma iski padan kannen kiinni. Tuli oli sammumassa pesästä, hän lisäsi puita. Otto meni sisälle, levitti paperin lattialle ja alkoi korjata mopoa. Lumi tipahteli sanomalehdelle, läiskitti sen. Poika luki pöydän päässä, vilkaisi pyörää ja jätti kirjan.

- Tuos Tauno työpakki tänne, Otto komensi. - Katotaan mikä on?

- Koululle tuli kirje Ruotsista, poika laski laatikon paperille. Otto tempasi meisselin, alkoi kiertää kantta irti.

- Taitaa olla huonot kärjetkin.

- Meijän koululta pääsee yks Ruotsiin, kummikunta maksaa.

- Kai tosta viilaamalla vähäsen, taitaa olla rosakiakin, Otto pyöritteli sytytystulppaa käsissään. Hän kurkisti mopon sisuksiin.

- Pitäs olla hyvä todistus.

- Niin aina, otas rasselia sieltä laatikosta. Puhistetaan tämä ny, kun kerran aloitettiin. Kato sahajauhoa, no mikä ihme se on. Sais puhistaa sahankin, teräkin laittamatta.

- Ne menee junalla ensin Turkuun ja sieltä laivalla.

- Missäs muut on?

- Kaija ei ole vielä tullu, sillä on kotitalouspäivä, Tauno makasi mahallaan. - Onko tää välikään oikea?

Otto nosti sytytystulpan valoa vasten. Eteisessä kolisi, hän ei katsonut taakseen, kun kuuli oven avautuvan. Miehiä oli kolme, eräällä oli otsassa suuri syylä. Otto nousi ylös.

- Moporemontti, pitkä mies kyyristyi pyörän viereen.

- Vähän pojan kanssa napsittu, teki pirukas lakon päivällä. En kotio päässy, vanha risa.

- Saukko toi sanaa, että sopis kattoa huonetta, matala mies tuli lähemmäksi. - Minä olen Tiuri. Meitä on kuusi ukkoa samassa huoneessa, tahtoo ilma väliin loppua.

- Laitat kaiken hyvin paikolleen, minä lähen näyttään, Otto sanoi Taunolle. - Kierrät ruuvit hyvin.

- Tänne ei pääsekään autolla, pitkä mies katseli alamäkeen. Notkossa näkyi Haikosen talo pienellä kumpareella.

- Ei ole tullut aurattua eikä se pysykään, tuuli työntää heti lunta täyteen. Hevosella on päästy sen, mitä on tarvittu, Otto avasi oven ja meni ensin sisälle.

- Jos pantas työmaalta aura, Tiuri sanoi.

Huurre oli alkanut sulaa ikkunoista, hella tuntui kuumalta.

- Vaan mitäs maksaa?

- Ilmaiseksi se tulee, Tiuri meni kamariin, toiset jäivät kynnykselle. - Hyvältäähän täällä näyttää, niin sano Saukkokin. Tuuvaan vaan sänkyjä lisää, tuo kai saa olla?

- Mikäs siinä, pannaan vähän vaneria pohjalle, ettei selkä taitu, Otto nojasi hellan karmiin. Uuni hohti lämpöä hänen selkäänsä. - Mitenkäs ne petivaatteet?

- Jos jotain löytyis, peitettä, ei me niistä lakanoista. On tuolla jotain mukanaakin. Jokin pöytä sais olla, että vois panna tavaroita. Tohon hellanreunalle sopis, taitaa vaan olla liian kuuma, Tiuru ojensi sormensa lämpöä kohden, koitteli varovasti.

- Meillä mittään, vietiin kaikki toiseen rakennukseen. Jos kylältä jottain sais, Otto näki Hilman kävelevän pihalla.

- No, jotain aina keksitään, Tiuri meni uudelleen kamariin. - Onhan näissä vanhoissa taloissa. Jotain laatikkoa, siitä saa kyllä. Mutta pöytä pitää hommata.

Otto pyyhkäisi kädellään hellan karmia. Se oli puhdas.

Hilma oli laittanut kukalliset verhot ikkunoihin, Otto ei muistanut niitä ennen nähneensä. Ei ollut kehdannut jättää auringon haalistamia paikoilleen, kesävieraille ne olivat kuitenkin välttäneet. Se tahtoo, että on paremmin kuin Laverilla, Otto mietti ja sulki oven. Pihalla tiemiehet kyselivät vielä autonpaikkoja, niillä oli melkein kaikilla oma peli. Olihan siinä laania kun aurattaisiin, Otto sanoi. Tuuli, koivun oksat hakkasivat talon seinään. Niitä taas saisi kuunnella yöllä, ei ollut tullut hakatuksi. Mukavan näköisiä kesällä.

- Taitaa olla kaunis paikka suvella, Viitanen katseli koivuja, jotka hohtivat pihalampun valossa. - Eikös tässä

ole järvi ihan lähellä?

- Tuonne alas vaan satakunta metriä, Otto rykäisi. Kaija tuli pihalle, se oli taas paljain päin. Tiemiehet tervehtivät.

- Vanhin tyttö, kysyi Tiuri.

- Ei muita hameellisia olekaan muijan lisäksi, Otto katsoi kun Kaija meni navetalle sillä oli maitokannu. Se näytti melkein aikuiselta, alkaisi kohta hypätä tansseissa.

- Täällä näkyy olevan paljon järviä, pitkä mies sanoi.

- Viitisenkymmentä, pieniä ne ovat, kaikissa ei ole laskuojaakaan, mutta kaloja on. Mustaselkäisiä ahvenia. Tästä ei taho oikein tulla kalaa, jos ei tiijä paikkoja.

- Niinhän se on nykyään, tiemies sanoi, hyvästeli ja miehet alkoivat painua alamäkeen. Haikosen pihavalo tuikutti kauempana. Otto käveli sisälle. Tauno oli laittanut mopon kuntoon, hän katseli sitä, mutta poika oli tehnyt huolellista työtä. Otto nosti mopon ulos. Kaija laittoi pöytää, hän näki sen kumartuneen selän, kun se leikkasi leipää hellan luona. Siitä oli tullut hiljainen. Koulukkailla oli pitkiä päiviä, ei auttanut vaikka niitä kuskattiin autolla kaupan luo. Siitä piti tulla vielä monta kilometriä. Kunhan tie nyt valmistuisi, haettaisiin varmaan lähempää, mutta siihen iloon ei tyttö enää päässyt osalliseksi. Otto veti paikkatarvikkeet komerosta ja alkoi korjata kumisaapasta. Vielä sillä kulkisi, ties miten äkkiä suojan taas lykkäisi. Ilmassa oli ollut veden tuntu. Lamppu oli himmeä, hän tuhersi paikkojen kanssa. Liima takertui sormiin niin, ettei syömisestä myöhemmin tahtonut tulla mitään ennen kuin hän oli kätensä viruttanut. Hilma viipyi navetalla. Hän komensi Kaijan auttamaan vaikka tiesi tytön väsyneeksi. Se ei sanonut mitään, meni vain ulos, mutta sen hartioissa oli kapinanhaltua.

Otto oli istunut jonkin aikaa keinutuolissa, kun hän havahtui rominaan. Hilma tiskasi. Hän kuuli astioitten

kolinan horroksen läpi. Syömisen päälle tahtoi uni tulla väkisin, hän yritti lukea lehteä, mutta silmät painuivat kiinni. Kolina jatkui, vaimeni välillä, mutta alkoi sitten kuin uudella voimalla. Otto haukotteli, vilkaisi ikkunaan. Jokin kirkas valo paistoi puitten yläpuolella, huojui ja liikkui eteenpäin. Hän näki pojat pihalla, huusi niille, että vaatteet päälle, mutta ne juoksivat jo Haikoselle päin. Hilma jätti tiskaamisen, meni portaille, jossa Kaija jo seiso.

- No jo on, Otto sanoi niille, lähti kävelemään mäkeä alas. Jyrinä oli nyt pellon laidassa, valot paistoivat suoraan heidän keittiönsä ikkunaan. Haikosen isäntä, Sauli, seiso talonsa pihalla. Se oli tullut ilman takkia, tuuli heilutti pitkähköä ruskeaa tukkaa, villapuseron napit olivat niskassa auki. Otosta se oli aina näyttänyt vähän loppipojalta vaikka oli jo reippaasti päälle kolmenkymmenen. Sen kakarat huusivat Oton poikien kanssa täyttä kurkkua, hyppivät caterpillarin valoissa ja heiluttivat käsiään. Niitä näytti olevan joka paikassa yhtä aikaa: ojassa, veräjällä, pihalla. Sauli alkoi niitä kieltää, ne vilkaisivat ja jatkoivat hieman hillitymmin, mutta kohta oli taas huuto päällä. Otto meni Saulin luo.

- Totta jumalauta siinä on kone, hän sanoi.

- Kevyesti mennee, ei paina mitään. Vähän vaan kääntää, taas mennee. On se komeaa aamulla lähtee töihin, Sauli tuli lähemmäksi.

- Menkää kakarat sivuun, eikö sana kuulu, Otto komensi. Pennut jäivät portille vastahakoisina, vilkaisivat miehiä, mutta kun Saulikin karjaisi, jäivät paikoilleen.

Lumi nousi korkeina valleina auran edestä. Caterpillari möyri kuin raivostunut eläin, jätti jälkeensä suoran joskin kumpuilevan tien. Kiviä ja puunjuuria näkyi lumella. Kone pysähtyi miesten luo. Syyläotsainen tuli alas, Otto tarjosi sille tupakan.